

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

ПСИХОЛОГІЯ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Шифр та назва спеціальності

053 – Психологія

Інститут

ІНІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Психологія

Кафедра

Педагогіки та психології управління соціальними системами імені акад. І.А. Зязюна (301)

Рівень освіти

Магістр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова)

Семестр

5

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Демідова Юлія Євгенівна

Yuliia.Demidova@kpi.edu.ua

Кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами імені акад. І.А. Зязюна НТУ «ХП»..

Досвід роботи – 20 років. Автор понад 120 наукових та навчально-методичних праць. Провідний лектор з дисциплін: «Психологія здоров'я та безпеки людини», «Психологія невизначеності та ризику в професійній діяльності», «Екологічна психологія», «Психологія прийняття рішень у сфері освіти/педагогіки».

Детальніше про викладача на сайті кафедри

<https://www.kpi.kharkov.ua/rus/department/pedagogika-ta-psihologiya-upravlinnya-sotsialnimi-sistemami/>

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна «Психологія невизначеності та ризику в професійній діяльності» розвиває знання та навички з практичних засобів підвищення професійної надійності та успішності в ситуаціях невизначеності та ризику при виконанні професійних завдань; надання психологічної допомоги особистості в ситуаціях ризику, а також оптимізації взаємодії суб'єктів професійної діяльності в ситуаціях потенційного та фактичного ризику.

Мета та цілі дисципліни

Метою дисципліни є: – ознайомити студентів із поняттям ризику та невизначеності у професійній діяльності; навчити формувати навички прийняття оптимальних рішень у професійній діяльності; надати навички надання психологічної допомоги особистості в ситуаціях ризику та

оптимізації взаємодії суб'єктів професійній діяльності в ситуаціях потенційного та фактичного ризику; здійснювати психологічний супровід процесу прийняття рішень в ситуаціях невизначеності.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК5. Цінування та поваги різноманітності та мультикультурності.

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК 12. Здатність до розробки та впровадження групових програм з метою активізації особистісного та групового потенціалів

Результати навчання

ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (5 кредита ECTS): лекції – 16 год., практичних занять – 16 год., самостійна робота – 58 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно знати: основи психологічної безпеки людини в професійній діяльності, психологію здоров'я людини, соціальну психологію, психологію управління, психологію лідерства організаційна психологія тощо.

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На лекційних заняттях використовуються: розповідь, пояснення, демонстрація, дискусія.

На практичних заняттях студенти виконують індивідуальні завдання по визначенню особливих професійних ситуацій, розглядають питання готовності і схильності до ризику в професійній діяльності, практично застосовують методи вивчення поведінки людини в ситуації невизначеності. Для цього вони використовують моделювання умов невизначеності та ризику.

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – розповідь, пояснення, інструктаж; наочні – демонстрація, ілюстрація; практичне заняття, вправи, контрольні роботи. За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

Навчальні матеріали доступні студентам в хмарному середовищі Google Disk.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Проблема невизначеності в сучасній психології

Поняття невизначеності, вибору та прийняття рішень. Теоретичні аспекти вивчення поняття «вибір» в ситуації невизначеності. Історичні аспекти становлення та розвитку проблеми вибору. Сучасний стан проблеми вибору в психології. Невизначеність зовнішня і внутрішня, об'єктивна і суб'єктивна. Людина в умовах невизначеності і «свобода вибору».

Тема 2 . Ризик як психологічний феномен.

Підходи до визначення ризику та ризикованості. Ризик і діяльність людини. Готовність до ризику і схильність до ризику. Інтуїція і раціональність при прийнятті рішень в умовах невизначеності і ризику.

Тема 3. Прийняття рішень в умовах невизначеності

Причини виникнення невизначеності. Класифікація видів невизначеності.

Умови впевненості: знання альтернатив і зовнішніх чинників. Специфіка рішення: збір, точне використання, вимірювання і оцінки надійності інформації. Умови ризику: знання альтернатив і несподіваний результат. Специфіка рішення: збір інформації і аналіз можливих втрат у разі негативного результату. Ухвалення рішень в ситуації високого рівня невизначеності: дослідження, творче вирішення проблем. Управління ситуаціями ризику. Прийоми усунення невизначеності.

Тема 4. Соціально-психологічні аспекти толерантності до невизначеності і ризикової поведінки..

Групові феномени прийняття рішень та ризикової поведінки. Ризик для себе і для інших. Рівень невизначеності як параметр культури (в тому числі корпоративної) і його вплив на особистість.

Тема 5. Поняття ризику в професійній діяльності.

Характеристика та типологізація професійних ризиків. Вплив психологічних ризиків на професійне становлення. Роль психологічної готовності до ризику в професійній діяльності. Вплив ризику на характер та ефективність професійної діяльності, на процес прийняття рішень в ситуації невизначеності.

Тема 6. Індивідуально-психологічні чинники успішної діяльності в ситуаціях професійного ризику..

Схильність особистості до різних видів ризику (екстремального і нормативно-буденного) та її зв'язок з індивідуально-психологічними якостями; гендерні відмінності у ставленні до різних видів ризику; схильність особистості до різних видів ризику та мотивація досягнення успіху.

Тема 7. Психологічна підготовка до ризиків в професійній діяльності.

Поняття психологічної підготовки до дій в особливих умовах. Різновиди психологічної підготовки: загальна психологічна підготовка; спеціальна психологічна підготовка; цільова психологічна підготовка; програмуюча психологічна підготовка; підготовка на основі біологічно закладених ресурсів; адаптаційна підготовка; корекційна підготовка; рекреаційна підготовка..

Тема 8. Методи вивчення поведінки людини в ситуації невизначеності та ризику.

Підходи і методики вивчення готовності до ризику і ситуаційного ризику. Управління ризиками в стратегіях ігор. Когнітивні репрезентації ризику і безпеки.

Теми практичних занять

Тема 1. Професійні ризики, професійний стрес та індивідуальна стійкість до ситуацій небезпеки та невизначеності.

Психологічна характеристика особливих, напружених ситуацій. Прогнозування проявів психологічних якостей особистості в різних умовах діяльності. Прояви емоційно-динамічних особливостей психіки в умовах підвищених психологічних навантажень. Когнітивні психічні процеси в умовах ризику, суб'єктивного переживання дефіциту часу та підвищеної відповідальності.

Тема 2. Зриви діяльності та адаптація в напружених ситуаціях небезпеки та професійного ризику.

Етапи професійної адаптації та дезадаптаційні сценарії. Психічна адаптація, переадаптація, дезадаптація та реадаптація на різних етапах входження, виконання та виходу з діяльності. Деструктивні типи поведінки в екстремальних ситуаціях. Психологічні закономірності виникнення емоції страху. Психологічні техніки управління страхом.

Тема 3 . Прийняття рішень в умовах невизначеності

Технологія «Шість капелюшків мислення» (Е. Боно), «Колесо», техніка «Квадрат Декарта».

Тема 4 . Індивідуальні копінг-стратегії в складних ситуаціях та в умовах ризиків

Копінг-стратегії подолання складних ситуацій. Діагностика копіngu. Особливості застосування психологічних опитувальників для діагностики копіngu (опитувальника WCQ Р.Лазаруса та С.Фолкман; опитувальника СОРЕ Ч.Карвера, М.Шейера, Дж.Вентрауба)

Тема 5. Індивідуально-психологічні чинники успішної діяльності в ситуаціях професійного ризику

Діяльнісні прояви індивідуальної схильності до ризику. Нормативний рівень ризику та його врахування у роботі з персоналом.. Врахування рівня схильності до ризику при професійному відборі.

Тема 6. Когнітивний стиль прийняття рішень

Методика «Включені фігури» Готтшальда

Тема 7 . Професійний ризик, як чинник особистісних трансформацій.

Психокорекція та реабілітація людини з позитивним та негативним досвідом професійного ризику. Вплив ризикової діяльності на особистість професіонала.

Тема 8. Толерантність та інтолерантність до невизначеності.

Адаптаційний тест «Шкала інтолерантності до невизначеності» Н. Карлетона

Теми лабораторних робіт

Практичні заняття в рамках дисципліни не передбачені

Самостійна робота

Самостійна робота студента зводиться до опрацювання лекційного матеріалу, підготовці до лабораторних занять, виконання індивідуального варіанту розрахункового завдання з використанням методичних рекомендацій.

Студентам також рекомендуються додаткові матеріали (відео, статті, підручники) для самостійного вивчення та аналізу, підготовки до лекційних, практичних та лабораторних занять.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Риженко М. Ю. Психологія ризику : підручник / М.Ю. Риженко; Київ ; Центр навчальної літератури, 2019.
- 2 Психологія стресу та стресових розладів : навч. посіб. / П86 Уклад. О. Ю. Овчаренко. — К. : Університет «Україна», 2023. — 266 с
3. Агапова І. П. Психологія прийняття рішень : навч. посіб. / І.П. Агапова : Київ : Каравела, 2018.
4. Наугольник Л. Б. Психологія стресу: підручник / Л. Б. Наугольник. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. – 324 с.
5. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях / В.Л.Зливков, С.О. Лукомська, О.В. Федан. – К.: Педагогічна думка, 2016. – 219 с.
6. Родіна Н. В. Психологія копінг-поведінки: системне моделювання: монографія / Н.В. Родіна. – Одеса: видавець Букаєв В. В., 2011. – 364 с.
7. Кириченко В. В. Психологічні основи професійної адаптації та вибору професії : Навчальний посібник / В. В. Кириченко. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 110 с.
8. . Шахова О.Г. Соціальна психологія особистості: Навчальний посібник. – Харків: «Контраст», 2019. – 116 с
9. Максименко С., Деркач Л., Кіричевська Е., Касинець М. М17 Психологія когнітивних процесів: науковий посібник / Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені Г.С. Костюка. Київ: «Видавництво Людмила» 2022. 420 с.

Додаткова література

10. Гусев А. И. Толерантність до невизначеності як чинник розвитку ідентичності особистості : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2009. 233 с.
11. Павленко В.В. Метод Едварда де Боно «Шість капелюхів мислення» як засіб розвитку креативного мислення у школярів / В.В. Павленко // Сучасні тенденції і пріоритети

компетентнісного підходу в підготовці майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти : збірник науково-методичних праць / за заг. редакцією В.Є. Литньова, Н.Є. Колесник, Т.В. Завязун. – Житомир : «Полісся», 2016 с. – У 3-х ч. – Ч.1. – С. 73–78.

11. Макаревич О.П. Психологія регуляції поведінки особистості у складних ситуаціях / О.П.Макаревія ; –К.: Оріяни, 2001. – 223 с.

12. Столяренко О. Б. Психологія особистості : навч. посіб. / О.Ю.Столяренко ; – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 280 с.

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді екзамену (20%) та поточного оцінювання (80%).

Екзамен: письмове завдання (2 запитання з теорії + розв’язання задачі) та усна доповідь.

Поточне оцінювання: 2 онлайн тести(40%), лабораторні роботи (30%) та розрахункове завдання (10%)

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХП»»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність.

Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХП» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Олександр РОМАНОВСЬКИЙ

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Анастасія КНИШ